

Betlémská hvězda

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D. 2016-11-13

Tento text a další doprovodná videa naleznete na <http://betlemskahvezda.klimes.us>

29. března roku 7 před naším letopočtem by každý, i amatérský astronom zajásal. Těsně před svítáním se objevily v rychlém sledu čtyři nebeská tělesa: Jupiter, Merkur, Saturn a Měsíc v novu (tzv. heliakální východ planet, viz video I. na <http://betlemskahvezda.klimes.us>). Jednalo se o poměrně vzácný shluk (konjunkci) "krácejících hvězd" čili planet v souhvězdí Ryb. Ano, dnes si řekneme: "Zajímavá konjunkce planet", ale jak stejný úkaz mohli číst hvězdáři ve starověkém Babylónu, kde kvetla astrologie?

Astronomie, astrologie a princip synchronicity

Astrologie vycházela z předpokladu *synchronicity*: *Jak nahoře, tak dole*. Čili jestliže se děje něco vyjimečného nahoře na nebi, tak se musí dít něco vyjimečného i zde na zemi, a naopak, jestliže se děje něco vyjimečného někde na zemi, tak nepotřebujeme noviny ani Internet, neboť hvězdy nám to samy prozradí. Obloha byla tehdy nabitá informacemi o tom, co se děje na Zemi, a tehdejší učence zajímalo především, jak tyto informace z oblohy vyčíst. Pohyb nebeských těles byl rámcově znám, ale nemohli přesně předvídat jako dnes, jak bude obloha vypadat za měsíc či rok. Tedy sledovat oblohu bylo nekončící dobrodružství.

Židé a astrologie

Židé sami neměli astrologii v lásce. Zmínky o planetách bychom ve Starém Zákoně hledali s lucernou (Sd 2,13; 10,6; 1 Sam 7,4; 12,10). Pravověrný Žid měl hvězdopravectví zkrátka za modloslužbu. Dokonce Židé vymysleli planetám nové, ryze popisné názvy, aby neevokovaly vzpomínku na pohanská božstva, viz příloha.

Například orientální bohyně Ašeret dala jméno nejen řeckému označení pro hvězdu - aster (αστέρι), ale její uctívání bylo spojováno s planetou/hvězdou Venuší. Pohanský ráz se nejprve pokusili Židé znehodnotit tím, že její jméno עשתרת [ašeret] vokalizovali podle slova בשת [bOšEt] "hamba", a tak vznikl patvar אשתורת [aštOrEt]. Nakonec ale stejně pro Venuši vymysleli nové neutrální jméno נוגה [noga] čili Jasněnka. V opovržení byla i sama astronomie/astrologie, například pohanům se opovržlivě říkalo: עובדי כוכבים ומזלות [ovdej kochavim ve mazalot] služebníci hvězd a znamení. Na druhou stranu i Židé museli hvězdy a znamení znát a řídit se jimi, protože pomocí nich všichni v noci určovali čas, například pro střídání stráží ap. (Viz tabulka názvů planet na konci článku; Špelda 2007)

V Babylónu ještě z dob babylonského exilu v 6. století př. Kr. žila velmi početná komunita diasporních Židů. Není moc pravděpodobné, že by mudrci z východu byli úplní cizinci či lidé zcela jiných etnik a kultur. Naopak spíše to byli Židé žijící mimo území Palestiny, čili tzv. diasporní Židé, kteří také vyčkávali příchod mesiáše. Ti však bývali často hodně ovlivněni místní kulturou, kde vyrostli. (Vzpomeňme našeho Jana Wericha, který byl také diasporním Židem.)

Na okraj vysvětlení tradičního označení - tři králové či mudrci

Mágům se říká tradičně králové proto, že v žalmu 72 se trochu nelogicky píše: "*Králové Taršíše a ostrovů přinesou dary, budou odvádět daň králové Šeby (Jemenu) a Seby. Všichni králové se mu budou klanět, všechny národy mu budou sloužit.*" Jenže Taršíš je na západě, ve Španělsku a ne na východě, odkud měli Tři králové přijít.

Tři byli podle Origena zřejmě proto, že Ježíš dostal tři dary: zlato, kadidlo a myrhu. K tomu Izaiáš dodává: "*K tvému světlu přijdou pronárody a králové k jasu, jenž nad tebou vzejde. Rozhlédni se kolem a viz, tito všichni se shromáždí a přijdou k tobě; zdaleka přijdou tví synové a dcery tvé budou v náruči chovány. Až to spatříš, rozzáříš se, tvé ustrašené srdce se radostně rozbuší, neboť hučící moře tě zahrne svými dary, přijde k tobě bohatství pronárodů. Přikryje tě záplava velbloudů, mladých velbloudů z Midjánu a Éfy; přijdou všichni ze Sáby, ponosou zlato a kadidlo a budou radostně zvěstovat Hospodinovu chválu.*" (Iz 60, 3-6)

Každopádně v biblickém originále je pouze v plurálu víceznačné^(*) "mágové" bez bližšího určení, ať jim dnes říkáme jakkoli - mudrci, králové ap.

(*) Například Sk 13, 6 též referují v originále o jakémisi mágovi Bar Jesus - μάγος Βαρισοῦς čili "syn Ježíše" či Jozueho; Ježíš čili Jošua je totiž zkratka běžného jména Jozue, Jehošua.

Co Betlémská hvězda rozhodně být nemohla

Podle evangelisty Matouše v souvislosti s narozením Ježíše přicházejí do Jeruzaléma mágové (μάγοι) a ptají se na nového krále, jehož hvězdu viděli na východě. "Když to uslyšel Herodes, znepokojil se a s ním celý Jeruzalém." Z toho vyplývá, že Jeruzalém se o hvězdě nového krále dozvídá teprve až od mágů, kterým říkáme Tři králové.

Jestliže si v Jeruzalémě nikdo nepovšiml na obloze ničeho nápadného, tak to znamená, že **Betlémská hvězda nebyla nijak vizuálně nápadná** - nemohla to být ani kometa, které se lidi báli, ani výbuch supernovy přitahující pozornost všech. Nejpravděpodobnější vysvětlení je, že to bylo vcelku nenápadné uskupení hvězd/planet/Měsíce. "Chodící hvězda" je dodnes v hebrejštině označení pro planetu (לכתוכב; kochav lechet). Jestliže tedy Matouš říká, že "hvězda šla před mágy", pak tehdejší Žid to chápal tak, že se jednalo o planetu či uskupení planet (Proč se říká planetám chodící hvězdy názorně ilustruje video II.). Tento požadavek by uskupení planet zmíněné v úvodu tohoto článku splňovalo. Bylo vidět jen pár minut a zaregistrovat jej mohl víceméně jen ten, kdo byl fanda do hvězd.

Nicméně Babylon, na rozdíl od Jeruzaléma, byl naopak pozorováním hvězd přímo posedlý, tedy i tamní diasporní Židé museli být ovlivněni místní kulturou, a tedy nebyli v tomto směru tak úplně pravověrnými Židy.

Výklad konjunkce podle hebrejských názvů jednotlivých těles

Když mágové uviděli čtyři hvězdy, stačilo jim, aby si přeříkali jejich hebrejské názvy a věděli, co ta konjunkce má znamenat:

Jupiter - קדקד [cedek] - Boží spravedlivý, královská hvězda

Merkur - כוכב [kochav] - Hvězda Boží komunikace. Planeta je prý tradičně spojovaná s moudrostí (zdravím) (Leicht 2011).

Na názvu této planety můžeme ilustrovat nelogičnost esoterického uvažování. U Židů je dodnes populární isopsefie, gematrie čili číselná symbolika, která vzniká tak, že sečteme číselné hodnoty písmen ve slově (viz apokalyptická příšera v Zj 13, 18). Například v Pompejích (cca 79 př. n. l.) se našlo dnes již zřejmě nedochovaném grafiti (Fiorelli 1875, modernějším zápisem):

ΦΙΛΩ ΗΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΜΕ

Miluji, jejíž číslo (arithmos) je FME čili 545 (Φίλω ης αριθμος φμε), výpočet viz příloha.

Každopádně nechápu, proč židovská gematrie rozdělila slovo "hvězda/Merkur" [kochav] po slabikách na dvě části: כב...כו, což odpovídá (20+6)...(20+2), viz příloha. Ale číslo 26 je též číslo Božího jména Jahve, JHVH (יהוה je 10+5+6+5). Dvacet dva, 22 je počet písmen hebrejské abecedy, kterou je napsaná Tóra, pět knih Mojžíšových. V židovské symbolice je tedy má být Merkur hvězda Boží komunikace s lidmi, popř. (Boží) moudrosti. Samozřejmě kdyby se tato písmena poskládala jinak, tak vznikne úplně jiný význam. Problém je v tom, že každý esotericky uvažující člověk, včetně tří králů, nějak dospívá k subjektivnímu přesvědčení, že to či ono tvrzení je pravdivé. Tento proces je z větší části chaotický, proto je vcelku nadlidský výkon zpětně s jistotou odvodit, jak takový esoterik mohl v minulosti uvažovat. Jediné, co nám v této zoufalé situaci může trochu pomoci, je fakt, že esoterici sami dospívají k nějak tradovanému plovoucímu konsensu. Prostě někdo vymyslel tuto interpretaci Merkuru a ostatní esoterici to po něm vcelku ochotně přebírají (viz příloha gematrie).

Saturn - שבתאי [šabatai] - planeta soboty čili Židů (podrobnější výklad viz příloha pánové dnů a hodin)

Měsíc - Měsíc se řekne hebrejsky יָרֵךְ [jareach] či "bělavý" לבנה [lavana]. "Jareach" je odvozeno od stejně psaného, ale jinak vyslovovaného slova יָרַח [jerach], které označuje trochu nelogicky kalendářní měsíc. Navíc v hebrejském kalendáři začíná nový kalendářní měsíc vždy novoluním. Kalendářnímu měsíci se též říká שׁוּדֵחַ [chodaš], což je též odvozeno od slova שׁוּדַח [chadaš] nový. Novolunní se řekne מוֹלָד [molad], což je odvozeno od slova zrození. Pokud tedy na zmíněném uskupení planet byl Měsíc v novu, pak to byl první den kalendářního měsíce. V tomto případě se jedná o první jarní měsíc čili Nisan, ve kterém je i svátek židovských velikonoč, vyjití z Egypta čili פֶּסַח [pesach]. V Exodu (Ex 12,1-2) se píše: *"Hospodin řekl Mojžíšovi a Áronovi v egyptské zemi: 'Tento měsíc [Nisan "březen"] bude pro vás začátkem měsíců. Bude pro vás prvním měsícem v roce."* (Dnes je ale prvním měsícem židovského kalendáře měsíc Tišri "září". Divecký 2005) Měsíc byl pro Babylon vždy neopominutelné nebeské těleso. Motiv Měsíce a hvězdy je dodnes na mnoha národních vlajkách z Blízkého východu.

Motiv Měsíce a hvězdy na dobové minci z Antiochie (dle Molnara 1999)

To, že mudrci mohli vnímat a označovat konjunkci 29. března jako *hvězdu* nového krále, můžeme vidět i u jiného Žida, který dokonce jmenoval Šimon syn hvězdy שמעון בר כוכבא [šim'on/simeon bar kochba]. Ten započal velké židovské povstání proti Římanům v letech 132 - 136, poté co císař Hadrian zakázal obřizku. Toto povstání skončilo definitivním zánikem izraelského státu až do Druhé světové války. Bar Kochbovi dala jméno zřejmě konjunkce Jupiteru s Venuší roku 105, kdy tyto dvě planety se sloučily do jednoho bodu. I zde se říkalo konjunkci jednoduše "hvězda" v jednotném čísle.

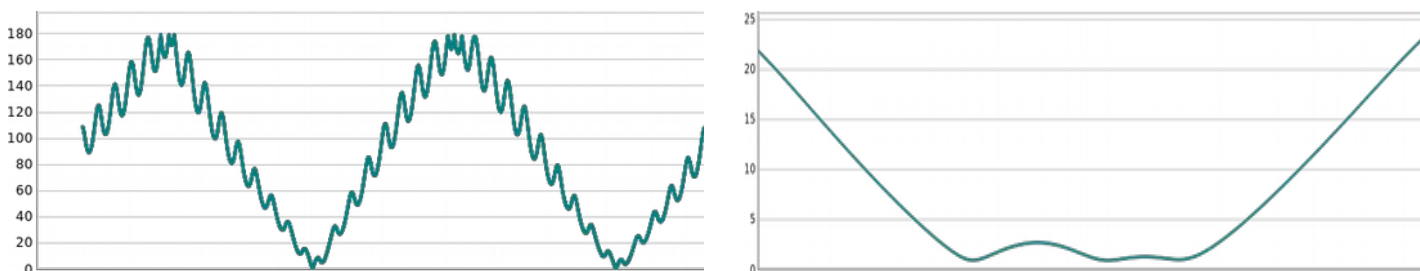

Konjunkce Jupiteru s Venuší vedle s královskou hvězdou Regulus pravděpodobně dala v roce 105 jméno Šimonovi bar Kochbovi

Přes přesilovku otázek a nejasností je jisté, že **babylonský Žid mohl číst uskupení po jednotlivých planetách - Jupiter, Merkur, Saturn, Nov = Král, zvěstovaný, židovský, nový či narozený.**

Konjunkce Jupiteru, Saturnu a Měsíce během roku 7 př. n. l.

Konjunkce Jupiteru, Saturnu a popř. i Měsíce nejsou úplně vzácné - objevují přibližně každých 20 let. Ale většinou se Jupiter jen letmo dotkne Saturnu a zase tyto planety letí od sebe.

Úhlová vzdálenost mezi Jupiterem a Saturnem

Levý obrázek ukazuje dvacetiletý cyklus konjunkcí, resp. opozit, kdy planety jsou vedle sebe, resp. na opačných pólech oblohy. Pravý obrázek je úhlová vzdálenost těchto planet po dobu trojnásobné konjunkce v roce 7 př. n. l. Vidíme, že planety byly od sebe na vzdálenost jednoho až dvou prstů při natažené paži, viz video II. a příloha o měření úhlů. Každopádně ve starověku nešlo u konjunkcí o nějakou limitní vzdálenost planet, ale spíš o to, aby planety byly v jednom znamení či souhvězdí, popř. tak blízko, aby vytvářely nějaký zajímavý a "interpretovatelný" obrazec, "gestalt" (Koch 2014).

V roce 7 př. n. l. bylo vyjimečné, že tyto dvě planety se kolem sebe motaly skoro celý rok (viz video II). Tedy každý měsíc se nad východním obzorem či na obloze objevila stejná královská trojkombinace hvězd (Jupiter, Saturn, Měsíc) v nejrůznějších uskupeních, což s tehdejšími znalostmi nebylo předvídatelné:

-0006-03-29 - početí

-0006-04-25

-0006-05-23

-0006-06-19

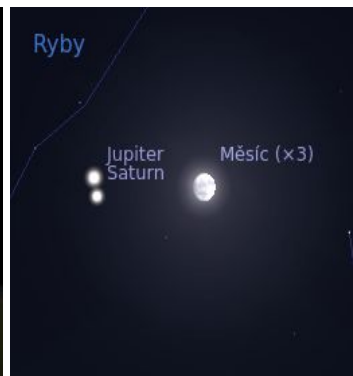
-0006-07-16

-0006-08-12

-0006-09-08

-0006-10-05

-0006-11-01

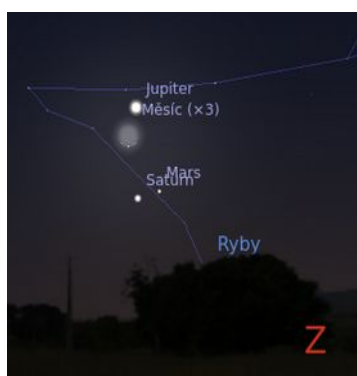
-0006-11-29

-0006-12-26 - narození

-0005-01-23 - okluze

-0005-02-20

Toto už jsou spíš dvě konjunkce Jupiter s Měsícem a Saturn s Marsem.

Do 5. října vychází konjunkce na východě, ale pak se začíná přesouvat na obloze směrem k západu, kam i ukazuje. Tedy "kráčející hvězda" jakoby "jde" před mágy z Babylonu směrem k Jeruzalému. Opět se můžeme jen dohadovat, jaký význam těmto opakujícím se uskopením východní hvězdáři připisovali. Můžeme jen zkusit, zda na tuto sekvenci konjunkcí sedí na popis, který přináší Matouš (Mt 2, 1nn):

Když se narodil Ježíš v judském Betlémě za dnů krále Heroda, hle, mudrci od východu se objevili v Jeruzalémě a ptali se: "Kde je ten právě narozený král Židů? Viděli jsme na východě jeho hvězdu a přišli jsme se mu poklonit." Když to uslyšel Herodes, znepokojil se a s ním celý Jeruzalém; svolal proto všechny velekněze a zákoníky lidu a vyptával se jich, kde se má Mesiáš narodit. Oni mu odpověděli: "V judském Betlémě; neboť tak je psáno u proroka: 'A ty Betléme v zemi judské, zdaleka nejsi nejmenší mezi knížaty judskými, neboť z tebe vyjde vévoda, který bude pastýřem mého lidu, Izraele.'" Tehdy Herodes tajně povolal mudrce a podrobně se jich vyptal na čas, kdy se hvězda ukázala. Potom je poslal do Betléma a řekl: "Jděte a pátrejte důkladně po tom dítěti; a jakmile je naleznete, oznamte mi, abych se mu i já šel poklonit." Oni krále vyslechli a dali se na cestu. A hle, hvězda, kterou viděli na východě, šla před nimi, až se zastavila nad místem, kde bylo to dítě. Když spatřili hvězdu, zaradovali se velikou radostí. Vešli do domu a uviděli dítě s Marií, jeho matkou; padli na zem,

klaněli se mu a obětovali mu přinesené dary - zlato, kadidlo a myrhu. Potom, na pokyn ve snu, aby se nevraceli k Herodovi, jinudy odcestovali do své země. Když odešli, hle, anděl Hospodinův se ukázal Josefovi ve snu a řekl: "Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uprchni do Egypta a buď tam, dokud ti neřeknu; neboť Herodes bude hledat dítě, aby je zahubil." On tedy vstal, vzal v noci dítě i jeho matku, odešel do Egypta a byl tam až do smrti Herodovy. Tak se splnilo, co řekl Pán ústy proroka: 'Z Egypta jsem povolal svého syna.' Když Herodes poznal, že ho mudrci oklamali, rozlítil se a dal povraždit všechny chlapce v Betlémě a v celém okolí ve stáří do dvou let, podle času, který vyzvěděl od mudrců. Tehdy se splnilo, co je řečeno ústy proroka Jeremiáše: 'Hlas v Ráma je slyšet, pláč a veliký nářek; Ráchel oplakává své děti a nedá se utěšit, protože jich není.' Ale když Herodes umřel, hle, anděl Hospodinův se ukázal ve snu Josefovi v Egyptě a řekl: "Vstaň, vezmi dítě i jeho matku a jdi do země izraelské; neboť již zemřeli ti, kteří ukládali dítěti o život." On tedy vstal, vzal dítě i jeho matku a vrátil se do izraelské země.

Ukázala se hvězda na východě?

Ano, jednalo se o tzv. heliakální východ konjunkce Jupitera, Saturna, Merkuru, Měsíce a de facto i Slunce 29. března 7 př. n. l. Tento den připadal pravděpodobně na sobotu, tedy opět den Saturna a Židů, což byl 1. Nisan, jakýsi náboženský nový rok, podrobnější rozbor viz příloha. Všechna tato uskupení Jupitera, Saturnu a Měsíce mají sklon se na obloze **objevit či ukázat**, buď vyjdou na východu, nebo se objeví na obloze po té, co zapadne Slunce (např. 29.11. 7 př. n. l. video III.).

Mohou retrográdní smyčky vysvětlit termín "zastavit se"?

Ano, planety jakoby chodí a zastavují se na hvězdném pozadí (pod nebeskou klenbou, viz video II.), ale zde je hlavní problém s tokem času. Cesta z Babylonu do Jerusalema proti toku Eufratu a přes Damašek do Jerusalema trvala řadu měsíců, ale v Jeruzalémě zřejmě události nabraly rychlý spád. Rozhovor s Herodem, pár kilometrů vzdálenost z Jeruzaléma do Betléma, kterou je možno zvládnout i v noci za dvě tři hodiny, příchod do Betléma vyhledání Ježíše - to vše je otázka maximálně pár dnů.

Retrográdní smyčka, kterou vykresluje Mars po "nebeské klenbě"

Zvykem je interpretovat zastavení hvězdy jako okraje smyčky, kterou opisuje na hvězdném pozadí při svém zpětném pohybu. Nicméně tento tzv. retrográdní pohyb je příliš pomalý oproti spádu událostí, které by měl vysvětlovat. Mnohem pravděpodobnější je, že **mágové vyčkávali periodických konjunkcí Jupitera, Saturna a Měsíce a sledovali, jakou tyto "krácející hvězdy" udělají otočku po obloze za tu noc, co se objevily**. Jak bylo řečeno, s tehdejšími znalostmi astronomie mohli předvídat, že ten který den se daná tělesa na obloze pravděpodobně objeví, ale to, jak nakonec bude vypadat jejich uskupení, jak se budou tu noc na obloze pohybovat či točit, to bylo s napětím očekáváno a samozřejmě i následně interpretováno.

Jak v realitě fungovalo ptáko- či hvězdopravectví?

Pozdní současník Krista, Josefus Flavius v Židovských starožitnostech zachytil, jak vypadalo v praxi ptáko- či hvězdopravectví (Klimeš 2008):

Když jsem táhl k Rudému moři, provázal mne mezi jinými jezdci, kteří byli členy mého doprovodu, Žid jménem Mosollamos. Byl to inteligentní a statný muž, Řekové i barbaři ho shodně uznávali za nejlepšího

lučištníka. Tehdy po cestě pochodovalo mnoho vojáků a tu jakýsi věštec pozoroval let ptáka a rozhodl, aby se všichni zastavili. Mosollamos se tehdy zeptal, proč čekají. Věštec ukázal na ptáka a řekl: „Zachová-li pták svou polohu, pak je prospěšné, aby se všichni zastavili, vzletne-li pták a poletí-li vpřed, bude vhodné táhnout dál, ale poletí-li pták zpět, musí se všichni hned vrátit.“ Mosollamos na to neřekl ani slovo, ale napnul luk, vystřelil a svým zásahem ptáka usmrtil. Věštec i ostatní se rozhořčili a proklínali Žida. „Co blázníte,“ řekl Mossollamos, „nešťastníci!“ Pak vzal ptáka do rukou a řekl: „Jak by mohl tenhle pták, který se neuměl postarat o vlastní záchranu, předpovědět nám něco rozumného o naší výpravě? Kdyby uměl předvídat budoucnost, nebyl by přiletěl sem na toto místo, protože by se bál, aby ho svým šípem neusmrtil Žid Mosollamos.“

Pro pravověrného žida, kterým bez pochyby Mosollamos byl, nebylo představitelné, aby o vítězství rozhodoval někdo jiný než sám Hospodin, natož nějaký hloupý pták. Zde je na jedné straně vidět, jak židovský monoteismus prosazoval principy vědeckého uvažování, ale dále i přímočarý způsob, jakým věštcí tehdy interpretovali pozorovatelné úkazy. Je důvodné předpokládat, že nejen ptákovectví, ale i hvězdopřevectví se řídilo stejně přímočarými, až zkratovitými úvahami. Uskupení hvězd někam ukazuje, nějak se během noci protočí, nějak změní konfiguraci, a hned na místě se tomu přisoudí nějaký význam za bouřlivého citového doprovodu: "Když spatřili hvězdu, zaradovali se velikou radostí."

Lidé se stávají pověřiví, když se dostanou do situací, které nemají pod svou kontrolou, proto zesíleně pověřiví bývají herci, sportovci, vojáci a podobné profese. Proto málokdo si dnes dokáže připustit a představit, že by pochodující armáda předváděla na mapě chaotický "Braunův" pohyb jen kvůli tomu, že nějaký zcela náhodně vybraný pták si zrovna sedl na haluz a pak odletěl vlevo dolů. Ale tehdy to bylo vůči hledně normou. Převědme si to na naše hvězdopřevce. Ptákověvec se chaoticky motá v krajině, s hlavou nahoru pozoruje ptáky. Hvězdopřevci to dělali stejně, jen pozorovali hvězdy.

Konjunkce je možno interpretovat jako šípku

Uskupení planet s Měsícem se chová podobně jako kometa - má charakter šípky či vektoru, a tak ukazuje směr, jak je vidět na obrázcích z jednotlivých dnů. Navíc tato šípka se všelijak otáčí během noci, kdy ji pozorujeme, a tak ukazuje na různá místa na obzoru či obloze, viz video III. To samozřejmě mohou esoterici interpretovat jako ukazatel cesty.

V srpnu 7 př. n. l. vychází konjunkce v jedné vodorovné linii, ale během noci Měsíc jakoby obíhá Saturna

a neustále ukazuje k jižnímu obzoru. V září se též Měsíc stáčí a celou noc jako by ukazuje k jihozápadu. V říjnu i v listopadu dělá měsíc téměř na vlas to samé, co v září - systematicky ukazuje celou noc na jihozápad. Ale překvapivě šipka této konjunkce při druhé listopadové konjunkci ukazuje systematicky celou noc na jihovýchod. Jestli tyto konfigurace interpretovali mágové podobně jako ptákovpravci, pak je mohly směřovat směrem k Jeruzalému - západně či jihozápadně o oblastí, odkud pravděpodobně vyšli. Zkrátka termín "hvězda se zastavila" je víceznačný - může znamenat zastávku oproti hvězdnému pozadí, otočení během noci nebo místo, kde zapadla poslední konjunkce.

Zájemce o podrobnosti odkazují na program Stellarium, kde si mohou tento pohyb planet po obloze během jednotlivých nocí přehrát. Těžko z něho však něco usoudit, když nevíme, kde se tou dobou mudrci nacházeli a jaké otázky si kladli.

Co se dělo v Jeruzalémě

Český ekumenický překlad Bible překládá otázku mágů v Jeruzalémě následovně: "Kde je ten *právě* narozený král Židů?" Problém je v tom, že v originále chybí slovo "právě"(*). Tuto překladatelskou chybu, ale můžeme chápat jako otázku: Předpokládali mágové, že do Jeruzaléma putují v době těhotenství královny (což by vyplývalo ze slova *právě*), nebo vyráželi ze své domoviny s přesvědčením, že se už král se narodil a jdou se mu jen poklonit? Možná, že zprvu tradičně předpokládali, že heliakální východ konjunkce 29. března má oznamovat narození krále, pak si ale museli nějak odpovědět na otázku, proč se jim ta hvězda objevuje stále dokola.

(*) Matthew 2:2 (TR) λεγοντες που εστιν ο τεχθεις βασιλευς των ιουδαιων ειδομεν γαρ αυτου τον αστερα εν τη ανατολη και ηλθομεν προσκυνησαι αυτω

Každopádně po příjezdu do Jeruzaléma museli své úvahy výrazně přehodnotit: "Co vlastně ty hvězdy říkaly?" Jestliže hvězda na 1. Nisanu neoznamovala narození nového krále, znamená to, že oznamovala jeho početí? Trochu netypické, ale budiž. Těhotenství trvá přibližně deset lunárních měsíců. Když první, heliakální konjunkce byla 29. března, pak nový král se musel logicky narodit pod znamením své hvězdy 26. prosince 7 př. n. l. V Jeruzalémě se ale žádné královské dítě nenachází, musíme jej hledat jinde. Herodova nápověda zní: Jděte do Betléma. Mudrci prošli možná pod vlivem zákoníků a kněží dalším myšlenkový posunem: "Když se nejednalo o řádného krále, tak se muselo jednat o prorokovaného a očekávaného Mesiáše." Tomu by odpovídalo i hebrejské jméno Jupitera (ῬΤΥΛ cedek) - spravedlivý.

Otázka příchodu mudrců do Betléma

Matouš píše, že mágové s Josefem byli nervozní z toho, že Herodes projevoval až moc velkou ochotu se přijít novému králi "poklonit". Proto mágové chvatně odjíždějí jinou cestou než přes Jerusalem a i Josef nakvap v noci odjíždí s Marií a Ježíšem směr Egypt. Tedy příchod magů byla poslední událost v Betlémě. Podle Lukáše ale ještě byl Josef s Marií v Jeruzalémě chrámě obětovat prvorozeného syna Bohu (obřízka - analogie křesťanského křtu). Tam by rozhodně nejel a už vůbec by se nebavil veřejně se Simeonem a prorokyní Annou, kdyby věděl, že Herodes s celým Jeruzalémem slídí po nově narozeném králi. Tedy návštěva Jeruzalémského chrámu musela být ještě v anonymitě, před příchodem mudrců do Jeruzaléma. Jestliže očišťování trvalo 8 dní, pak mudrci museli do Jeruzaléma dojet přibližně druhý týden v lednu.

Dále z toho vyplývá, že v přístřešku pro dobytek či pod širým nebem žili Josef s Marií několik týdnů. Navíc je pravděpodobné, že nocování v chlévě se týkalo jen Mariina porodu nemanželského dítěte - aby

neznesvětila obydlí pravověrných Židů, ale po porodu či po dnech očišťování a obětování prvorozeného v chrámě je příbuzní přijali do nějakého domu. Z toho vyplývá, že mudrci dorážejí do Betléma až řadu dní až možná i týdnů po narození Ježíše, tzn. po 26. prosinci 7 př. n. l.

Ne však moc dlouho po narození. To paradoxně vyplývá z faktu, že zhrzený Herodes dává pokyn na vyvraždění dětí do dvou let. Herodes byl zamindrákovaný paranoidní psychopat, kterého si nevážili ani jeho manželky, ani Židé, které si kupoval honosnými stavbami, ani Římané, kteří ho dosadili na trůn. Například císař Augustus měl na jeho adresu pronést v řečtině velmi jízlivou slovní hříčku: Lepé je být Herodovým vepřem než synem^(*). Ta naráží na to, že v tomto posledním období Herodes trpěl velmi těžkou nemocí (snad Fournierova gangréna; <https://de.wikipedia.org/wiki/Fournier-Gangr%C3%A4n>), která dováděla jeho paranoiu do extrému. Betlémská neviňátka nestála nikomu za zmínku, když se vědělo, že nechal popravovat svou manželku Mirriame, i své syny - Aristobula a pár dnů přes svou smrt i prvorozeného Antipatera. Jestliže paranoidní Herodes nechá popravovat děti do dvou let, tak to vcelku odpovídá předpokladu, že Ježíš musel být novorozeně. Kdyby Herodes předpokládal, že Ježíšovi mohou být dva roky, tak by pro jistotu vyvraždil všechny "předškoláky". Navíc jestliže Herodes umírá roku 4 př. n. l., podle Josefa Flavia při zatmění měsíce 13. března 4 př. n. l., pak od roku 7 do 4 není moc času na cestu do Egypta.

^(*) Melius est Herodis porcum esse quam filium. Řecky: ὕς [hys] vepř; ὕιος [hyios] syn. Narážka na to, že Herodes coby žid prasata nezabijí, ale své syny ano. Věta se dochovala pouze latinském překladu od Macrobia. (Saturnalia, 2:4:11; <https://en.wiktionary.org/wiki/%E1%BD%97%CF%82;> <https://el.wiktionary.org/wiki/%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82>)

Částečné zatmění měsíce (okluz), při kterém podle Josefa Flavia umírá Herodes veliký

Jak mudrci nacházejí Ježíše

Mudrci v Betlémě hledají nějaké vyjímečné dítě, které se mělo narodit pod královskou hvězdou - 29.3. nebo 26.12. (hebrejská data viz příloha). Pokud mágové měli jít pod svou hvězdou a nestihli konjunkci 26. prosince 7 př. n. l., tak museli čekat měsíc na konjunkci 23. ledna 6 př. n. l., o které ale nemohli mít jistotu, že jestli ještě vůbec nějaká bude: Vydrží tak dlouho pohromadě Jupiter se Saturnem? Budou ji ještě večer vůbec vidět, vždyť naposledy už byla vidět hvězda jen krátce po západu Slunce... Proto, když ji 23. ledna uviděli v 18:30, tak "se zaradovali velikou radostí" - měli ještě jednu šanci.

Mágové museli být ve své době sociálně úspěšní lidé - bohatí, vzdělaní s řadou otroků, že je i Herodes bere vážně. Tedy jistě neskočili po prvním dítěti, které našli. Ve velkém Jeruzalémě by se jistě našlo dítě, které se narodilo 26.12. Ale mudrcům muselo vše zapadat do jejich tabulek a astrologických předpovědí. Záchytným bodem jim bylo, že hledají dítě, které se narodilo 26. prosince 7 př. n. l.. Asi každý v Betlémě jim řekl, že je to dítě té coury, co si ji přitáhl Josef. "To svět neviděl, jakou nám udělal ostudu." Přístřešek, kde přespává Josef s Marií je směrem na západ, kde zapadá jejich hvězda. Mágové tam jdou, vyprávějí svůj příběh a ptají se na podrobnosti o dítěti. Mudrci se o jeho vyjímečnosti chtějí nějak osobně přesvědčit. Informace o tom dítěte

musely vyvážit ono trapné prostředí jeho porodu.

Zkusme si to představit, jak to mohlo vypadat. Zřejmě se znovu probíraly okolnosti prapodivného a nevysvětlitelného Mariina těhotenství - jak se zřejmě jakýmsi soudním šetřením *shledalo*^(*), že je panna (viz Klimeš 2008, str. 43), jak Josef dostal ve snu pokyn, aby si ji ponechal. Ona jistě vyprávěla znova vidění anděla Gabriela (גַּבְרִיאֵל-gavr-i-el, síla-moje-Bůh - asi odkaz na apokalypsu v knize Daniel). Kdy to bylo? Na 1. Nisana. Anděl, řecky ἄγγελος i hebrejsky מַלְאָךְ [mal'ach], znamená posel, vyslanec^(**). Mohl tedy Merkur - planeta Boží komunikace - označovat anděla? Jistě ano. Tedy 29. 3. tedy nešlo o konjunkci označující narození, ale početí krále. Jinými slovy, aby tři králové někde zanechali zlato, kadidlo a myrhu, tak je musel Josef s Marií nadchnout pro myšlenku, že toto opovrhované, ničím nenápadné dítě v přístřešku pro dobytek je Boží syn.

^(*) Stručné vysvětlení pro ty, které nemají po ruce citovanou knihu. Když se česky použije termín "ohledání", ví se, že se jedná o "lékařské ohledání mrtvolky s vystavením dokladu o úmrtí". Termín shledat (εὐρισκεῖν heuriskein) je podobný, byť ne tak vyhraněný, dobový právní termín, který se používal, když společenství jakýmsi lidovým soudem rozsuzovalo spory ohledně panenství, viz Dt 22,13–21 v řecké Septuagintě.

^(**) Řecký původ slova anděl je z perského "kúň", tedy posel na koni; <https://el.wiktionary.org/wiki/%E1%BC%84%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%82>

Nový král v ohrožení

Všem je ale divné, jak moc angažovaně se o dítě zajímal Herodes. Navíc zlověstné znamení - 23. ledna Měsíc přešel přes Saturn, okluze. Ve starověku okluze Jupitera se četla jako smrt krále (viz výše smrt Heroda při okluzi Měsíce). Tedy zde to znamená, že nový král je v ohrožení. To je trochu kuriózní - ten samý král by totiž nebyl v ohrožení života, kdyby se po něm ti samí učenci před pár dny veřejně nesháněli u Heroda. Navíc jak mudrci, tak Josef interpretují své sny a z nich vyplývá, že v Betlémě není pro nového krále bezpečno a je třeba co nejrychleji zmizet. Josef ještě v noci nakládá ženu a dítě a zřejmě jen díky darům tří králů má prostředky na tak dalekou cestu do Egypta. Píše se rok 6 př. n. l., Ježíš je starý přibližně měsíc. Za dva roky, 4 př. n. l., umírá Herodes. Josef usuzuje, že je možné se vrátit z emigrace domů. Do rodného Betléma nemůže - nejen že přijal ženu s nemanželským dítětem, ale kvůli tomu dítěti jim Herodes vyvraždil kojence v širokém okolí. To se nezapomíná.

Z těchto důvodů a ze strachu před Herodovým synem Archelaem se proto Josef usidluje v rodišti své mladé ženy, v Nazaretě. Nazaret podle vykopávek byla tou dobou naprosto bezvýznamná zemědělská vesnice o přibližně 300 lidech (Jenks 1995). Na přelomu letopočtu byl Nazaret asi tak slavný jako Chlumany. Jeho údělem i údělem malého Ježíše bude převážně rolnická práce a pastevectví. Totiž i když se jak o Josefovi, tak o Ježíšovi píše, že jsou tesaři (τεκτων [tekton]; Mt 13,55; Mk 6,3), přesto neznáme ani jedno tesařské podobenství Ježíše, pouze příměr o trámu a třísce v oku bližního (Mt 7, 3). Všechna podobenství jsou převážně buď pastevecká nebo zemědělská. Takže s tou tesařinou to asi nebylo slavné.

Na přelomu letopočtu byl Nazaret asi tak slavný jako Chlumany

Jestli s Josefem se stěhovali do Nazareta i děti z prvního manželství (např. Bible zmiňuje bratra Ježíše Jakuba), tak musely být opravdu nadšené - kvůli tátovo nové ženě a tomu harantovi zkysnou v takové díře! To by z části vysvětlovalo, proč i v dospělosti byly vztahy mezi Ježíšem a příbuznými velmi napjaté (Mt 8,22; Mt 12,48; Mk 3,21; Mt 10,36). Jakmile Ježíš začal uvažovat, že vyjde z anonymity do veřejného působení, raději se přestěhoval z Nazareta do rybářského města Kafarnau (Mt 4, 13).

Závěrečné úvahy

Faktem je, že při tak málo výchozích informacích, které nám evangelia dávají, neexistuje žádné jednoznačné řešení záhady Betlémské hvězdy. Prostě nemůžeme se dopátrat k jistotě o datu Ježíšova narození. Každý, kdo tento jev zkoumá, si počíná stejně chaoticky jako bloudili krajinou tři králové či ptákovpravci - bloudí svými astronomickým a historickými znalostmi a říká si, zda ten či onen úkaz na obloze by byl schopen přimět tři bohaté hvězdáře k pouti přes stovky kilometrů. Nakonec dospívá jen ke své vlastní subjektivní jistotě, kterou prezentuje ostatním. Tak postupně vzniká fuzzy kolektivní jistota, kdy většina lidí, včetně mě, se dnes přiklání k této skoro rok trvající konjunkci Saturnu s Jupiterem, na kterou už kdysi dávno poukázal Johannes Kepler.

Můj přínos je minimální

a) Poukazuji na roli dosud málo zdůrazňovaného Měsíce - Novu a heliakálního východu hvězd 29. března 7 př. n. l. čili 1. Nisanu, který by spolu s Merkurem mohl být interpretován jako andělovo zvěstování Panně Marii a okamžik početí Ježíše a od něho pak vedené kalkuly o předpokládaném narození nového židovského krále.

b) Upozorňuji na hebrejské názvy planet Jupitera, Saturnu a Měsíce v novoluní - spravedlivý (král), židovský, nový. Název pro planetu = chodící hvězda, popř. označení konjunkce - "hvězda" v singuláru. Dále že Merkur se považuje za planetu Boží komunikace s lidmi - tedy vhodné označení pro Božího anděla, posla.

c) Zajímavé je, že těchto asi třináct konjunkcí se vcelku uspokojivě kryje s církevním rokem. Zvěstování Panně Marii je 25. 3. Boží hod vánoční je 25. 12. Podle této teorie tedy narození Ježíše (vánoce) nebylo stanoveno, jak se od 12. století traduje, aby se krylo se zimním slunovratem (*Dies Natalis Solis Invicti* Narozeniny neporazitelného Slunce^(*)), ale jako časová koincidence s jiným astronomickým jevem - konjunkcí 26. 12. 7 př. n. l. Jen podle této teorie Tři králové nepřišli do Betléma 6. ledna, ale okolo 23. ledna, kdy se znova objevila konjunkce - Jupiter, Saturn, Měsíc. ^(*) https://en.wikipedia.org/wiki/Sol_Invictus

d) Připomínám, jak chaoticky tehdy uvažovali a putovali ptáko- a hvězdopravci. Tedy že interpretovali

především to, co viděli na obloze tu noc, kdy se jim "hvězda objevila" - změnu tvaru konjunkce či místo na obzoru, na které ukazovala.

e) Opakuji a zdůrazňuji známý fakt - Betlémská hvězda nebyla vizuálně nápadná, neboť si jí v Jeruzalémě nikdo nevšiml. Nemohla to tedy být ani kometa, ani supernova a nic přitahující všeobecnou pozornost. Byl to úkaz nabitý významem, ne oslnivá podívaná. Tím hůř pro nás, protože každý považuje a považoval za důležité něco jiného.

Teologický a psychologický přesah

Dnešní církev je vůči astrologii stejně rezervovaná, jako byli farizeové na přelomu letopočtu, i vcelku ze stejných důvodů. Ale u tří králů nejde o to, zda jejich pověrečné uvažování projde skrutiniem moderního vědeckého přístupu. Navíc mágové vůbec nemuseli být nějakými špičkovými znalci dobové astrologie, stejně jako ptákově jistě nebyli kovanými ornitology. Bůh totiž komunikuje s každým člověkem tím jazykem, kterým rozumí daný člověk. Pro Boha je komunikace přes hvězdy stejně nepřirozená jako verbální komunikace přes Bibli. Bůh nemá hlasivky a jeho Slovo vypadá úplně jinak než naše, a tak se nám musí neustále přizpůsobovat, abychom mu alespoň trochu rozuměli.

Sv. Josef vždy komunikuje s Bohem přes sny. Kvůli snu si bere P. Marii za ženu i s nemanželským dítětem, kvůli snu jde do Egypta i se z něho na pokyn ve snu vrací. To byl jazyk sv. Josefa. Bůh se třemi králi komunikoval přes hvězdy. Já nejsem schopen věřit ani na hvězdy, ani na sny, proto Bůh se mnou komunikuje přes přírodovědu či psychologii.

Pro pochopení psychiky Ježíše je třeba si představit mysl adoptovaného dítěte, které bylo obklopeno lidmi, jenž byli v hloubi duše přesvědčeni o jeho Božském původu. To nebyli jen jeho rodiče - Maria s adoptivním otcem Josefem, ani jen tři mágové, kteří vážili dlouhou cestu i nákladné dary - prostředky na emigraci do Egypta, ale hlavně to byl Jan Křtitel, který byl od malička vychováván v přesvědčení, že on má připravit cestu skutečnému mesiáši, na co jej navedli samozřejmě jeho rodiče Alžběta a Zachariáš. Teprve pochopení kolektivní mysli této skupiny lidí toužebně očekávající příchod mesiáše nám otevře pohled na úvahy, motivaci a sebepojetí Ježíše, které jsou jinak vcelku nepochopitelné (Klimeš 2008).

Bez ohledu, jestli je čtenář ateista, nebo věří v Boží původ Ježíše, můžeme se shodnout na tom, že tato kolektivní dynamika stála na počátku vzniku fenomenu, kterému říkáme křesťanství. Jinými slovy pokud nevezmeme vyprávění o Ježíšově adoptivním dětství za autentické, těžko můžeme pochopit psychiku dospělého Ježíše.

Literatura

Divecký Jan: Židovské svátky. Nakladatelství P3K Praha 2005

Gematrie; online odkazy:

<http://kce.kabbalah.com/content/astrology>

<http://www.livekabbalah.org/index.php/home/gates-in-time/rosh-hodesh/sivan-gemini/>

<http://www.biblestudy.org/bibleref/meaning-of-numbers-in-bible/22.html>

Fiorelli Giuseppe: Descrizione di Pompei. Tipografia Italiana, Napoli, 1875, str. 441 online:

<https://archive.org/stream/descrizonedipo01fiorgoog#page/n444/mode/2up>

Jenks Gregory C.: Looking for the Nazareth of Jesus. online:

https://www.academia.edu/17327131/Looking_for_the_Nazareth_of_Jesus.

Klimeš Jeroným: Psycholog a jeho svědectví o Kristu. Portál, Praha, 2008

Koch Dieter: The Star of Bethlehem. Pergula, 2014 online v anglickém překladu autora:

http://www.gilgamesh.ch/Koch_StvB_web.pdf

Molnar, Michael R.: The Star of Bethlehem. The Legacy of the Magi, Rutgers University Press, New Brunswick, New Jersey, London, 1999, ISBN 0-8135-2701-5.

Leicht Reimund: Planets in Ancient Hebrew Literature. in Wout van Bekkum, Naoya Katsumata eds.: Giving a diamond: essays in honor of Joseph Yahalom on the occasion of his seventieth birthday. 2011 ISBN 978-90-04-20381-5

Moravec Jan: Betlémská hvězda — fenomén astronomický, nebo literární? *Orientalia Antiqua Nova*, ZČU Plzeň 2003, online: <https://www.etf.cuni.cz/~moravec/predn/betlhv.pdf>

Stellarium program, <http://www.stellarium.org/> Všechny astronomické obrázky a simulace.

Špelda Daniel: Proměny antické astronomie. in Houser, Pavel. Kapka metanového deště: další dialogy o současné vědě. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2007. 184 s. Bod. ISBN 978-80-7363-091-1.

Zucker Shay: Hebrew names of the planets . in D. Valls-Gabaud & A. Boksenberg, eds.: The Role of Astronomy in Society and Culture . Proceedings IAU Symposium No. 260, 2009

Příloha - Videá I - IV, galerie obrázků a použité skripty pro program Stellarium

online: <http://betlemskahvezda.klimes.us>

Příloha - Astronomické číslování roků:

3 po Kr.	2 po Kr.	1 po Kr.	1 před Kr.	2 př. Kr.	3 př. Kr.
3	2	1	0	-1	-2

Jestliže konjunkce se udála 29. března 7 př. n. l, pak astronomický zápis je -0006-03-29 a JDN (Julian day number) je 1718954. Julianské číslo vzniklo postupným očíslováním dnů, tak jak jdou po sobě od 1.1.4713 př. Kr.

Příloha - Určování úhlové vzdálenosti pomocí natažené ruky

Jupiter se Saturnem tedy byli celý rok 7 př. n. l. na vzdálenost přibližně dvou prstů, což je u planet hodně kuriózní jev. Velikost úhlů si u svých prstů můžete zkalibrovat podle Velké medvědice.

Příloha - Řecká isopsefie a hebrejská gematrie, tabulky čísel

A alpha	1	I iota	10	P rho	100
B beta	2	K kappa	20	Σ sigma	200
Γ gamma	3	Λ lambda	30	T tau	300
Δ delta	4	M mu	40	Υ upsilon	400
E epsilon	5	N nu	50	Φ phi	500
F digamma	6	Ξ xi	60	X khi	600
Z zeta	7	O omicron	70	Ψ psi	700
H eta	8	Π pi	80	Ω omega	800
Θ theta	9	Ϟ koppa	90	Ɔ sampi	900

Miluji, jejíž číslo (arithmos) je FME: $\phi=500$, $\mu=40$, $\epsilon=5$. $\phi\mu\epsilon=545$

9	8	7	6	5	4	3	2	1	Multiples of 10	
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	י	10
כט	כח	כז	כו	כה	כד	כג	כב	כא	כ	20
לט	לח	לז	לו	לה	לד	לג	לב	לא	ל	30
מט	מח	מז	מו	מה	מד	מג	מב	מא	מ	40
נט	נח	נז	נו	נה	נד	נג	נב	נא	נ	50
סט	סח	סז	סו	סה	סד	סג	סב	סא	ס	60
עט	עח	עז	עו	עה	עד	עג	עב	עא	ע	70
פט	פח	פז	פו	פה	פד	פג	פב	פא	פ	80
צט	צח	צז	צו	צה	צד	צג	צב	צא	צ	90
קט	קח	קז	קו	קה	קד	קג	קב	קא	ק	100
רט	רח	רז	רו	רה	רד	רג	רב	רא	ר	200
שט	שח	שז	שו	שה	שד	שג	שב	שא	ש	300
תט	תח	תז	תו	תה	תד	תג	תב	תא	ת	400

http://www.hebrew4christians.com/Grammar/Unit_Eight/Letters_as_Numbers/letters_as_numbers.html

Z tabulky je patrný výpočet čísel u slova hvězda (Merkur): כב-כו je 26 - 22.

Příloha - Chaldejské a Ptolemaiovo pořadí planet

Chaldejci vcelku logicky seřadili planety podle toho, jak se rychle pohybují po nebeské klenbě, kdy se vzájemně předbíhají, viz video II. Nejpomalejší je Saturn, nejrychlejší je Měsíc:

Saturn, Jupiter, Mars, Slunce, Venuše, Merkur, Měsíc

O pár století později Claudius Ptolemaios přeskupil pořadí "bludných hvězd" tak, aby začínaly Sluncem:

Slunce, Venuše, Merkur, Měsíc, Saturn, Jupiter, Mars

Ptolemaios i Římané považovali jako my za začátek dne svítání, tedy řada planet i řada dní začínala Sluncem či jeho dnem čili nedělí (dies Solis = Sunday). Naproti tomu Chaldejci, Židé a Babyloňané považovali za začátek dne západ Slunce a páni dnů se pak počítali od Saturna (den Saturna = sobota).

Příloha - Pánové hodin a názvy dnů v týdnu

Židé používají sedmidenní týden od nepaměti, možná od 2. či 3. tisíciletí př. Kr. Odvozují jej od knihy Genesis (Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi v sedmi dnech) a je to přibližně čtvrtina lunárního měsíce. Římané naproti tomu převzali tento zvyk asi jen dvě století př. Kr. a zřejmě potřebovali nějak je dát do souladu se svým náboženstvím a světovým názorem. K tomu zřejmě sloužili Pánové hodin a dnů - propojili tradiční týden s planetami jakousi pseudovědeckou teorií.

Pánové hodin se stanovují zpravidla od první hodiny denní buď podle chaldejského pořadí planet od soboty, nebo podle ptolemaiovského pořadí planet od neděle. Oběma způsoby dostáváme stejnou tabulku, takže si to ukážeme na chaldejském pořadí planet (Saturn, Jupiter, Mars, Slunce, Venuše, Merkur, Měsíc):

První a nejpomalejší planetou je Saturn, takže se začne dnem Saturna, tzn. v sobotu první hodinou *denní* a jede se po hodinách, po šipkách dolu stále dokola po dnech až do konce týdne (do pátku 12. hodiny noční).

Značení podle západu slunce (1. noční hodina) se používalo souběžně se značením podle svítání do cca 4. století. Naopak označení dne podle 1. denní hodiny (svítání) se používá dodnes, zřejmě protože ho používali Římané. Problém je v tom, že pokud začneme počítat pány dnů od první hodiny noční změní se i tyto tabulky.

Podle svítání (my)	SOBOTA	Neděle	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek
Podle západu	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle	Pondělí	Úterý
1. denní hodina	↓ SATURN	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše
2. denní hodina	↓ Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur
3. denní hodina	↓ Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc
4. denní hodina	↓ Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn
5. denní hodina	↓ Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter
6. denní hodina	↓ Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars
7. denní hodina	↓ Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce
8. denní hodina	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše
9. denní hodina	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur
10. denní hodina	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc
11. denní hodina	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn
12. denní hodina	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter
1. noční hodina	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars
2. noční hodina	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce
3. noční hodina	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše
4. noční hodina	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur
5. noční hodina	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc
6. noční hodina	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn
7. noční hodina	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter
8. noční hodina	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars
9. noční hodina	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce
10. noční hodina	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše
11. noční hodina	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur
12. noční hodina	Mars →↑	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc

Příloha - Pánové dnů

	Neděle	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota
Pán dne	Slunce	Měsíc	Mars	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn
Pán noci	Merkur	Jupiter	Venuše	Saturn	Slunce	Měsíc	Mars

Jedná se o první denní a první noční hodinu u pánů hodin.

Zde vidíme i důvod, proč byl Saturn označován za hvězdu Židů: Sobota - שבת [šabat] - Saturn שבתאי [šabataji]. Srovnejte pozůstatek této tradice v anglických názvech dnů: Saturday, Sunday, Monday - Saturn, Slunce, Měsíc

Příloha - Heliakální a akronychální východ planety

Heliakální východ planety je těsně před východem Slunce (12. hodina noční), viz video I. Z povahy věci vyplývá, že je to de facto konjunkce dané planety se Sluncem v první hodině denní. Akronychální východ planety je východ planety naopak těsně po západu Slunce (1. hodina noční) a jedná se o oposit Slunce - obě tělesa jsou na protilehlých koncích obzoru.

Je užitečné si uvědomit, že oba východy jsou na východě, i když Slunce samo je jednou na východním a podruhé na západním obzoru. Dále záleží, jak se v dané oblasti určoval začátek dne - od svítání nebo od západu, neboť podle toho může spadat daný východ do jiného kalendářního dne, než jak ho máme určený my (dle půlnoci). To souvisí s tzv. pány hodin a dnů.

Příloha - Staré a nové hebrejské názvy planet

	Moderní, tradiční		Stará terminologie podle Epiphania	
Slunce	Chama "od slova horký"	חמה	Chama	ἡμά=חמה
			Šemeš	σήμες=שמש
Měsíc	Lebana "od slova bělavý"	לבנה	Labana	ἄλβανᾶ=חלבנה
			Jareach	ἰέρεε=ירי
Novolunní	Molad "od slova zrozený"	מולד		
Kalendářní m.	Chodeš "od slova nový"	שודח		
Merkur	Kochav "(ten) hvězda"	כוכב	Kochev Ochomod	χωχέβ ὀχομόδ
Venuše	Kochav noga "od jasný"	כוכב נוגה	Zerua	ζερούα = הווע ?
	Kochevet "(ta) hvězda"	כוכבת	Luet	λουήθ = ? טלה
	Kochavta "(ta) hvězda"	כוכבתה		
Mars	Maadim "od slova červený"	מאדים	Okbol	χωχέβ ὀκβόλ
Jupiter	Cedek "od spravedlnost"	צדק	Baal	χωχέβ βάαλ=בעל
Saturn	Šabatai "od slova sobota"	שבתאי	Šabet	χωχέβ σαβήθ=שבת

Příloha - dny konjunkcí podle Židovského kalendáře

Základem orientace v minulých datech je zjištění JDN, nebo Julianského čísla dnů. To vzniklo očíslováním dnů, tak jak jdou po sobě od 1.1.4713 př. Kr. Problém je, že většina programů neumí toto číslo správně počítat a generují nejrůznější chyby. V této tabulce jsou využity dva pravděpodobně nezávislé a důvěryhodné programy, jejichž výsledky si neprotiřečí. Jedná se o tabulkový kalkulátor Calc (součást Libreoffice) a skript americké kosmické agentury NASA (<http://bowie.gsfc.nasa.gov/time/julian.html>).

Datum 1. Nisan 3754 byl získán pomocí linuxového programu hdate a ověřen na <http://wwwx.uwm.edu/cgi-bin/corre/calendar?3754>, viz skripty.

den podle západu	den podle svítání (dnes)	datum podle programu CALC	číslo dne podle CALC	JDN - Julianské číslo dne	Hebr. den	Hebr. měsíc	Hebr. rok	Poznámka
čtvrtek	neděle ^(*)	29.03.0007 př. n. l.	-696065	1718954	1	Nisan	3754	heliakální východ
středa	sobota	25.04.0007 př. n. l.	-696038	1718981	28	Nisan	3754	
středa	sobota	23.05.0007 př. n. l.	-696010	1719009	26	Ijjar	3754	
úterý	pátek	19.06.0007 př. n. l.	-695983	1719036	24	Siwan	3754	
pondělí	čtvrtek	16.07.0007 př. n. l.	-695956	1719063	21	Tammus	3754	
neděle	středa	12.08.0007 př. n. l.	-695929	1719090	19	Aw	3754	
sobota	úterý	08.09.0007 př. n. l.	-695902	1719117	16	Elul	3754	
pátek	pondělí	05.10.0007 př. n. l.	-695875	1719144	14	Tischri	3755	
čtvrtek	neděle	01.11.0007 př. n. l.	-695848	1719171	11	Cheschwan	3755	
čtvrtek	neděle	29.11.0007 př. n. l.	-695820	1719199	10	Kislew	3755	

den podle západu	den podle svítání (dnes)	datum podle programu CALC	číslo dne podle CALC	JDN - Julianské číslo dne	Hebr. den	Hebr. měsíc	Hebr. rok	Poznámka
středa	sobota	26.12.0007 př. n. l.	-695793	1719226	7	Tewet	3755	10. lunární měsíc po heliakálním východu (trvání těhotenství)
středa	sobota	23.01.0006 př. n. l.	-695765	1719254	6	Schevat	3755	okluze
středa	sobota	20.02.0006 př. n. l.	-695737	1719282	4	Adar	3755	
pondělí	čtvrtek	28.08.0105 n. l.	-655370	1759649	1	Elul	3865	Bar Kochba
neděle	středa	06.02.0060 n. l.	-672010	1743009	17	Schevat	3820	Doložená neděle/středa

(*) Samotná konjunkce byla před svítáním, takže při pojmenování dne podle svítání by spadala ještě do soboty (12. hodiny noční). Na blízkém východě je ale běžnější počítání dne od západu slunce.

Příloha - Konjunkce a dny v týdnu

Židovský kalendář vychází z východů Slunce a fází Měsíce, takže se snad dá zrekonstruovat zpětně, viz přílohy. V historii to ale bylo složitější s řadou dnů od pondělí až neděle. Příloze najdete tabulku pánů dnů a hodin, kteří dávali dnům jméno. Například sobota je den Saturnu (viz anglické Saturday = Saturn-day), neděle je den slunce (v němčině Son-tag), pondělí je den měsíce (Mond-day/tag) atd. Židům se ale přičilo označovat dny pohanskými božstvy a jejich hvězdami a místo toho používali a dodnes používají pro označování dnů číslovky podle knihy Genesis (neděle=1; sobota, den odpočinití=7; čtvrtek="den pátý" יְמִינָה ד' [jom chamiši]). Navíc dny byly porůznu označovány buď podle pána první hodiny ranní nebo podle pána první hodiny noční. Dalším zdrojem zmatků je, zda se mají pánové dnů počítat od první hodiny denní nebo noční. Nám začíná den svítáním, ale na blízkém východě jej počítali od západu Slunce.

Není divu, že je to dodnes zdrojem dost podstatných zmatků. Například v Pompejích se našel nápis "*VIII idus Febr(u)arius dies solis*" (<https://en.wikipedia.org/wiki/Week>; https://en.wikipedia.org/wiki/Planetary_hours). To by po všech korekcích měl být podle našeho kalendáře 6. únor roku 60 - nejstarší doložený den v týdnu. Jenže v našem kalendáři tento den není neděle (dies solis, den Slunce), ale středa, tedy den Merkuru. Je to rozpor? Nebo známka toho, že postupné střídání dnů bylo někdy přerušeno? Ne, to jen znamená, že pisatel té věty neoznačoval dny podle pána první hodiny denní jako my, ale podle pána první hodiny noční. Prostě dni, kterému my říkáme středa (den Merkuru), on říkal neděle (den Slunce). Tato pojmenování stejně jako dnes nemají vcelku nic společného s tím, co je t.č. vidět na obloze, ale tehdy to sloužilo k astrologickým interpretacím či možná i k náboženským úkonům. (To vše ovšem platí jen za předpokladu, že pány dnů počítali od svítání jako Římané, a ne od západu slunce jako Židé.)

Jestliže konjunkce se udála 29. března 7 př. n. l, pak astronomický zápis je -0006-03-29 a JDN (Julian day number) je 1718954. Tento den ale uchovávají tabulkové editory pod jiným číslem, např. v Calc z Libreoffice je to -696065. Podle našeho řazení dnů připadá na neděli. Řazení dnů pondělí až neděle od té doby prý ještě nebylo přerušeno, ale nevíme, jestli mudrci počítali den už podle novější konvence od svítání nebo podle starší konvence od západu Slunce, jak je typičtější pro tamní oblast.

Jestliže roku 60 používají v Pompejích naši sekvenci dnů v týdnu, pak je dost pravděpodobné, že ji na přelomu letopočtu už používali také. Tři králové coby babylonští hvězdáři by měli používat systém, který popsal Vettius Valens roku 160, kdy den měl název podle první hodiny noční, na rozdíl od našeho systému, kdy den je určen podle svítání.

Nicméně pro nás je zajímavé, že pokud by používali na svou dobu modernější, náš způsob označování dnů v týdnu podle svítání a ne podle západu. Pak jim březnová i prosincová konjunkce připadla na sobotu čili na den Židů, Saturnu, což asi opět nepovažovali za náhodu, viz příloha konjunkce podle židovského kalendáře.

Verze ze dne: 16.12.2016 08:44